

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

"ข่าว" เป็นเนื้อหาของสื่อมวลชนที่มีความสำคัญอย่างหนึ่ง ดังที่ ศิริชัย ศิริกาเยะ และกาญจนา แก้วเทพ (2531 : 200) กล่าวว่า

...องค์ประกอบที่เป็นหัวใจของหนังสือพิมพ์และสื่อแบบอื่น ๆ ที่ตามมาทีหลัง (คือวิทยุและโทรทัศน์) ก็คือ "ข่าว" นั่นเอง ดังนั้นในการกล่าวถึงเนื้อหาของสื่อมวลชนก็ควรให้ความสนใจกับเรื่องของ "ข่าว" เป็นพิเศษ ทั้งนี้ เพราะ "ข่าว" เป็นเพียงหนึ่งในไม่กี่อย่างของสื่อมวลชน ที่มีส่วนช่วยให้มนุษย์เรามีทางแสดงออกในรูปแบบต่าง ๆ นานา... สถาบันสื่อมวลชนไม่อาจอยู่ได้โดยปราศจาก "ข่าว" และในทางนองเดียวกัน "ข่าว" ก็ไม่อาจอยู่ได้โดยปราศจากสื่อมวลชนเช่นกัน.....

โดยนัยนี้ "ข่าว" จึงเป็นองค์ประกอบที่สำคัญอย่างหนึ่งในการสื่อสารมวลชน โดยเฉพาะข่าวโทรทัศน์ ซึ่งนับเป็นรายการที่สนองต่อบทบาทของสื่อโทรทัศน์ในการเผยแพร่ข่าวสารสู่สังคมโดยตรง

เมื่อกล่าวถึง "ข่าวโทรทัศน์" จำเป็นต้องทำความเข้าใจในเบื้องต้น แรกเสียก่อนว่าโทรทัศน์เป็นสื่อมวลชนอย่างหนึ่งที่เกิดขึ้นภายใต้ปรัชญา แนวคิดที่ว่าสื่อมวลชนชนิดนี้ เป็นสื่อที่จะต้องใช้คลื่นวิทยุอันเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่สาธารณชน ดังนั้นจึงยอมรับกันตั้งแต่เริ่มต้นของการมีกิจการโทรทัศน์ในประเทศไทย ในปี พ.ศ. 2498 ว่า สื่อโทรทัศน์ก็เช่นเดียวกับสื่อวิทยุกระจายเสียงที่จะต้องถูกควบคุมโดยรัฐบาล ฉะนั้น โทรทัศน์ทุกช่องจึงเป็นกิจการของรัฐ โดยทางนิตินัย โดยที่รัฐบาลเป็นทั้งเจ้าของคลื่นและสถานี รัฐบาลและหน่วยราชการที่เกี่ยวข้องจึงเป็นฝ่ายควบคุมดูแลการดำเนินการสถานีโทรทัศน์เหล่านี้ได้แก่ สถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง 9 อ.ส.ม.ท. สถานีโทรทัศน์แห่งประเทศไทยช่อง 11 ของกรมประชาสัมพันธ์ สถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง

5 สาเหตุที่ต้องควบคุมอย่างใกล้ชิดจากรัฐบาลเนื่องจาก สื่อประเภทกระจายเสียงทั้งวิทยุและโทรทัศน์ เป็นสิ่งที่มีอิทธิพลต่อความรู้สึกนึกคิดของประชาชนเป็นอย่างมาก อีกทั้งยังเป็นสิ่งที่สร้างเสถียรภาพ และทำลายเสถียรภาพของรัฐบาลทั้งในแง่การเมืองการปกครองด้วย

นอกจากนี้ เนื่องจากกิจการโทรทัศน์เป็นกิจการสื่อมวลชนที่ต้องอาศัยทุนรอนและงบประมาณดำเนินการที่สูง ดังนั้นแม้ว่าโดยทางนิตินัย สถานีโทรทัศน์และคลื่นความถี่ของแต่ละสถานีจะเป็นกรรมสิทธิ์ และทรัพย์สินของรัฐบาล และหน่วยราชการที่เกี่ยวข้อง ในทางปฏิบัติเอกชนและนักธุรกิจได้เข้าไปดำเนินการกิจการโทรทัศน์โดยการเช่าช่วงต่อจากรัฐบาล ได้แก่ สถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 7 ซึ่งดำเนินการโดยบริษัทกรุงเทพวิทยุและโทรทัศน์ จำกัด ขึ้นตรงต่อกองทัพบก และสถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง 3 อ.ส.ม.ท. ซึ่งดำเนินการโดยบริษัทบางกอกเอนเตอร์เทนเมนต์ จำกัด ขึ้นตรงต่อองค์การสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทย

การควบคุมจากรัฐบาลและหน่วยราชการที่เกี่ยวข้องนั้น เมื่อพิจารณาแล้วพบว่าเกี่ยวข้องกับบุคคล 2 กลุ่ม ได้แก่

กลุ่มที่หนึ่ง ก็คือ รัฐบาล โดยนักการเมืองและรัฐมนตรีที่ได้รับมอบหมายให้กำกับดูแลกิจการสื่อมวลชนประเภทนี้ ซึ่งโดยปกติที่ผ่านมาเป็นหน้าที่โดยตรงของกรมประชาสัมพันธ์ สังกัดสำนักนายกรัฐมนตรี จึงดูแลกำกับโดยรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี

กลุ่มที่สอง ก็คือ หน่วยราชการที่รับผิดชอบโดยตรงเกี่ยวกับงานด้านวิทยุกระจายเสียงและโทรทัศน์ ซึ่งได้แก่ กรมประชาสัมพันธ์ กรมไปรษณีย์-โทรเลข ทหาร และหน่วยราชการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง จนถึงรัฐวิสาหกิจ องค์กรสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทย หรือ อ.ส.ม.ท. ซึ่งสังกัดกรมประชาสัมพันธ์ และเป็นเจ้าของกิจการวิทยุโทรทัศน์และสำนักข่าวไทย

การควบคุมจากรัฐโดยคนทั้ง 2 กลุ่มนี้ เรียกว่าเป็นการควบคุมทางการเมืองอย่างหนึ่ง และการควบคุมทางการบริหารอีกอย่างหนึ่ง ดังนั้น ราชการข่าวโทรทัศน์ ก็เช่นเดียวกันต้องตกอยู่ภายใต้เงื่อนไขของการประสานประโยชน์ของกลุ่มอำนาจทางการเมือง กลุ่มอำนาจทางการบริหาร ซึ่งจะเป็นฝ่ายที่

กำหนดระเบียบกฎเกณฑ์ตลอดจนนโยบายในการเสนอข่าว และกลุ่มอำนาจทางเศรษฐกิจ ที่ทำให้ข่าวโทรทัศน์ต้องพยายามดึงดูความสนใจจากผู้ชมโทรทัศน์ ด้วยเนื้อหาที่มีความหลากหลาย และรูปแบบการนำเสนอที่ชวนติดตาม รวมทั้งเทคนิคอุปกรณ์ที่ทันสมัยที่จะทำให้ข่าวโทรทัศน์ดูโดดเด่นและน่าสนใจมากยิ่งขึ้น

ในอดีตที่ผ่านมา ข่าวโทรทัศน์ไม่ได้บรรลุถึงบทบาทดังกล่าวมากนัก เนื่องจากเป็นรายการที่จัดขึ้นตามระเบียบของทางราชการเท่านั้น เนื้อหา และรูปแบบในการนำเสนอไม่ชวนติดตามจนกระทั่งในปลายปี พ.ศ. 2528 สถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง 9 อ.ส.ม.ท. ได้มีการเปลี่ยนแปลงและมอบให้บริษัทเอกชนเข้ารับช่วงในการดำเนินการ โดยมีอาจารย์ สมเกียรติ อ่อนวิมล เป็นผู้รับผิดชอบได้ปรับปรุงรูปแบบการนำเสนอข่าวโทรทัศน์แบบใหม่ที่น่าติดตาม ทำให้ข่าวโทรทัศน์ได้รับความสนใจเป็นที่นิยมจากประชาชนจำนวนมาก จนต้องติดตามดูรายการข่าวโทรทัศน์ทุกวัน

ดังนั้น เมื่อมีผู้ชมดูรายการข่าวโทรทัศน์มากขึ้น ทำให้มีโฆษณาเข้ามาในรายการมากขึ้น สถานีโทรทัศน์ทุกแห่งหันมาแข่งขันกันปรับปรุงการเสนอข่าว รวมทั้งมีการว่าจ้างบริษัทเอกชนรับผลิตข่าวร่วมกับฝ่ายข่าวของทางสถานี มีการเปลี่ยนรูปแบบการเสนอข่าวเป็นรายการนิตยสารข่าว ที่มีผู้ดำเนินรายการข่าว กำหนดโครงสร้างของรายการประกอบด้วยข่าวและข่าวสารหลากหลายประเภท อาจกล่าวได้ว่า ในปัจจุบันรายการข่าวโทรทัศน์ไม่ได้เป็นรายการที่ต้องจัดขึ้นตามระเบียบเพียงอย่างเดียว หากแต่เป็นรายการที่หารายได้ให้แก่สถานี และเป็นธุรกิจแข่งขันอันส่งผลให้ผู้ดูเปิดรับข่าวสารจนเป็นนิสัย (News Habit) (ดวงทิพย์ วรพันธ์, 2531 : 2)

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าในปัจจุบันจะมีเอกชนเข้าไปมีบทบาทในการเสนอข่าวร่วมกับฝ่ายข่าวของทางสถานี ก็ไม่ได้หมายความว่า การเสนอข่าว และความคิดเห็นของบุคคลในข่าวจะทำได้อย่างเสรี ต้องอยู่ในความควบคุมของรัฐ มีผลต่อการเสนอข่าวโทรทัศน์ของสถานีดังความเห็นสรุปของบรรดานักหนังสือพิมพ์ที่ว่า (ดวงทิพย์ วรพันธ์, 2531 : 131.)

ความลับไว้ม่าจะเป็นข่าวภายในประเทศ หรือข่าวจากดาวเทียมโทรทัศน์เป็นต่ออยู่หลายชม แม้หนังสือพิมพ์จะออก 2 กรอบ แต่การเสนอข่าวที่ลึกลง และด้วยจุดยืนอย่างไรโทรทัศน์ก็ยังเป็นรอง

หนังสือพิมพ์อยู่หลายขุม เพราะถูกร้อยรัดด้วยระบบราชการ และพูดแทนราชการเสียโดยฝ่ายเดียวค่อนข้างมาก "และ" การเสนอข่าวสำหรับวงการโทรทัศน์เมืองไทยที่อยู่ในความควบคุม และกำกับอย่างเข้มงวดโดยรัฐนั้น สิ่งนี้นักสื่อสารมวลชนจะสามารถทำได้อย่างเต็มที่ก็เพียงแค่ "ปฏิวัติ" ในทางรูปแบบเท่านั้น การพลิกแพลงทางด้านเนื้อหาของข่าวนั้น จะกระทำได้แต่บนพื้นฐานที่จะอธิบายและทำความเข้าใจต่อประชาชนในวงกว้าง บนจุดยืนของการรักษาภาพลักษณ์และผลประโยชน์ทางการเมืองของผู้เป็นรัฐบาลเท่านั้น รายการข่าวโทรทัศน์ในสังคมไทยมีอาจทำตนเป็น "ฝ่ายค้าน" หรือ "พลังกดดัน" คนละแนวทางกับทางรัฐบาลได้อย่างเด็ดขาด"

ดังนั้น ลักษณะเนื้อหาของข่าวโทรทัศน์จึงยังไม่เปลี่ยนแปลงไปมาก ข่าวที่มีคุณค่าที่ควรรู้ข่าวทางด้านการศึกษา และข่าวทางการเกษตร ข่าวที่มีประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศ ยังมีน้อยกว่าข่าวการเมืองและกิจกรรมกองทัพ ข่าวส่วนใหญ่ยังคงเป็นข่าวของบุคคลในวงรัฐบาล

อย่างไรก็ตาม การเสนอข่าวโทรทัศน์เกี่ยวกับบุคคลใด เท่ากับเป็นการสร้างชื่อเสียงให้การยกย่องสนับสนุนบุคคลนั้นทั้งในแง่บวกและลบ เพียงแต่การกล่าวถึงบุคคลใดก็เท่ากับเป็นการช่วยสร้างเสริมสถานภาพหรือทำลายสถานภาพแก่บุคคลนั้นแล้ว ดังทฤษฎีหน้าที่ของสื่อมวลชนต่อการพัฒนาประเทศของ Wilbur Schramm (1964 : 135-136) ที่กล่าวว่า "สื่อมวลชนสามารถให้สถานภาพแก่บุคคล"

นักสังคมวิทยา Lazarsfeld และ Merton (1972 : 95-118) ได้กล่าวถึง หน้าที่ของสื่อมวลชน ในเรื่องการสร้างเสริมสถานภาพทางสังคม (Status Conferral) ซึ่งเกิดจากการรายงานข่าวของสื่อมวลชน การสร้างเสริมสถานภาพหมายความว่า การที่สื่อมวลชนเสนอข่าวเกี่ยวกับบุคคลใดบุคคลหนึ่ง จะช่วยสร้างภาพพจน์เกี่ยวกับบุคคลนั้นประหนึ่งว่ามีเกียรติในสังคมสูงขึ้น ยิ่งบุคคลนั้นปรากฏเป็นข่าวทางสื่อมวลชนมากเท่าไร สาธารณชนพลอยคิดไปว่าเขามีความสำคัญและได้รับการยอมรับทางสังคมมากขึ้นตามไปด้วย

จากแนวคิดดังกล่าวข้างต้น ทำให้สนใจศึกษาเกี่ยวกับบทบาทของข่าวโทรทัศน์ที่มีต่อการให้สถานภาพแก่บุคคล กลุ่มบุคคล หน่วยงาน องค์กร สถาบัน

ต่าง ๆ ในสังคมได้อย่างไร และในลักษณะใด รวมทั้ง สนใจศึกษาถึง ความหมายแฝงที่ปรากฏอยู่ในตัวเนื้อหาในเรื่องการให้สถานภาพแก่บุคคลในข่าวโทรทัศน์ด้วย

ปัญหาในการวิจัย

1. ข่าวโทรทัศน์ให้สถานภาพแก่บุคคลและสถาบันต่าง ๆ ในสังคมได้อย่างไร โดยพิจารณา ดังนี้
 - 1.1 สถานภาพของบุคคลมีกี่ประเภท
 - 1.2 ข่าวโทรทัศน์ให้สถานภาพในประเภทใด
2. ข่าวโทรทัศน์สร้างความหมายเพื่อให้สถานภาพได้อย่างไร

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

- เพื่อให้เข้าใจถึงบทบาทของข่าวโทรทัศน์ที่มีต่อการให้สถานภาพแก่บุคคล กลุ่มบุคคล หน่วยงานองค์กร สถาบันต่าง ๆ ในสังคม

ขอบเขตของการศึกษาวิจัย

1. การวิจัยนี้ มุ่งศึกษารายการข่าวโทรทัศน์ภาคค่ำ ตั้งแต่เวลา 19.30 น. ยกเว้นข่าวต่างประเทศ โดยศึกษารายการข่าวโทรทัศน์ของสถานีโทรทัศน์ทั้ง 5 แห่ง ในกรุงเทพมหานคร คือสถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง 3 และ 9 ขององค์การสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทย สถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 5, 7 และสถานีโทรทัศน์แห่งประเทศไทย ช่อง 11 ของกรมประชาสัมพันธ์
2. ศึกษารายการข่าวโทรทัศน์ โดยการบันทึกเทปโทรทัศน์รายการข่าวซึ่งแพร่ภาพออกอากาศติดต่อกันเป็นเวลา 1 เดือน ตั้งแต่วันที่ 1 กรกฎาคม ถึง 31 กรกฎาคม 2533 โดยศึกษาตั้งแต่เวลา 19.30 น. เป็นต้นไป ซึ่งจะเรียงตามลำดับจากช่อง 3, 5, 7, 9 และช่อง 11

ข้อตกลงเบื้องต้น (Assumption)

1. ข่าวโทรทัศน์ส่วนใหญ่มักจะ เสนอข่าวในด้านดี (good news)
2. เนื้อหาส่วนใหญ่ของข่าวโทรทัศน์ทุกช่องนั้นจะคล้ายคลึงกัน
3. เนื้อหาส่วนใหญ่ของข่าวโทรทัศน์ถูกจำกัดด้วยปัจจัยต่าง ๆ
4. เนื้อหาส่วนใหญ่ของข่าวโทรทัศน์จะ เสนอข่าวของบุคคลชั้นสูง ในสังคมมากกว่า เพราะบุคคลในข่าวส่วนใหญ่จะต้องมีสถานภาพอยู่แล้ว

ข้อสันนิษฐาน (Proposition)

1. บทบาทของข่าวโทรทัศน์ในเรื่องการให้สถานภาพนั้นอยู่ใน 3 ลักษณะ คือ การเสริม การลด และการคงไว้ซึ่งสถานภาพ
2. ข่าวโทรทัศน์มีบทบาทช่วยให้สถานภาพแก่บุคคลและสถาบันต่าง ๆ ในสังคม
3. ข่าวโทรทัศน์จะให้สถานภาพในแง่ที่จะเพิ่ม และคงไว้ซึ่งสถานภาพที่มีอยู่แล้ว

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

1. บทบาท หมายถึง พฤติกรรมหรือหน้าที่ที่ต้องดำเนินไปในสังคม
2. สถานภาพ หมายถึง ตำแหน่งที่ได้จากการเป็นสมาชิกของกลุ่มในสังคม เป็นสิทธิหน้าที่ทั้งหมดที่บุคคลมีอยู่ที่เกี่ยวข้องกับผู้อื่น และสังคมส่วนรวม สถานภาพจะกำหนดว่าบุคคลนั้นมีหน้าที่ต้องปฏิบัติต่อผู้อื่นอย่างไร มีหน้าที่รับผิดชอบอย่างไรในสังคม เป็นสิ่งที่ทำให้บุคคลนั้นแตกต่างจากผู้อื่นที่มีลักษณะเฉพาะของตนเอง
3. ข่าวโทรทัศน์ หมายถึง ข่าวสารที่เกิดขึ้นในสังคม ที่มีผลกระทบต่อสาธารณชนซึ่งเจ้าหน้าที่ฝ่ายข่าวของทางสถานีสามารถเสาะแสวงหามารายงานเป็นเหตุการณ์ต่าง ๆ ในสังคม ในปัจจุบันและสถานการณ์ปัจจุบันทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม อันหมายถึงสารคดีเชิงข่าว ข่าวกีฬาด้วย
4. การเสริมสถานภาพ หมายถึง การยกย่อง ให้เกียรติ ให้มีฐานะตำแหน่งที่แตกต่างจากบุคคลอื่น ๆ ในสังคม
5. การลดสถานภาพ หมายถึง การทำให้เสียหาย เลื่อมเสีย ตำแหน่งฐานของบุคคลที่มีอยู่ในสังคม

6. การคงไว้ซึ่งสถานภาพ หมายถึง การคงไว้ซึ่งตำแหน่ง ฐานะ
ของบุคคลที่มีอยู่ในสังคม

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1. เพื่อให้ทราบถึงอิทธิพลของข่าวโทรทัศน์ที่มีต่อสังคม
2. เพื่อพิสูจน์ทฤษฎีสื่อสารมวลชนในด้านบทบาทหน้าที่เพื่อนำมาประ-
ยุกต์ใช้ในสังคมไทย
3. การวิจัยนี้คาดว่าจะ เป็นประโยชน์ต่อไปในการสร้างสรรค์ตัวสาร
เพื่อให้เหมาะสมกับผู้รับ ในด้านการผลิตงานของนักสื่อสารมวลชนต่อไป
4. ผลของการวิจัย จะช่วยเสริมสร้างความสามารถในการอธิบาย
และทำนายทฤษฎีของสื่อสารมวลชน และในสาขาวิชาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง และยัง
ช่วยส่งเสริมความก้าวหน้าทางวิชาการของสาขาสื่อสารมวลชน ตลอดจนเป็น
แนวทางสำหรับการศึกษาในเรื่องที่คล้ายคลึงกันต่อไป

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย